

CD Digitaliserende Overheid Position Paper IPO

Op 22 maart debatteert de Vaste Kamercommissie Digitale Zaken met de Staatssecretaris Digitalisering over de digitale overheid. Vanuit de provincies geven wij u graag enkele punten mee voor dit debat.

Digitalisering ook bij provincies steeds belangrijker

Op vrijwel alle voor provincies belangrijke beleidsterreinen speelt digitalisering een grote rol en neemt het belang van datagedreven beleidsontwikkeling en monitoring snel toe. Dit geldt in het bijzonder voor de urgente maatschappelijke opgaven: de energietransitie, de woningbouwopgave en de ontwikkeling van regionale economie. De provincies werken daarom sinds enkele jaren intensief samen aan digitale transformatie in de Interprovinciale Digitale Agenda, onder aansturing van een Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering.

Rijksbrede coördinatie op het gebied van digitalisering noodzakelijk

Wij zijn verheugd over de specifieke aandacht voor digitalisering in het regeerakkoord en de benoeming van mevrouw Van Huffelen als staatssecretaris voor Digitale Zaken. Digitalisering is een onderwerp dat raakt aan veel beleidsterreinen. Dat zien wij ook terug in de hoofdlijnenbrief over digitalisering die recent naar uw Kamer is gestuurd. Juist om die reden is Rijksbrede coördinatie op dit thema noodzakelijk. Wij zijn dan ook benieuwd hoe de staatssecretaris deze coördinerende rol in de komende tijd gaat invullen en bieden graag aan om hierover met uw Commissie van gedachten te wisselen.

- » **Wij vragen uw Commissie om zich te laten informeren over de wijze waarop Rijksbrede coördinatie op het gebied van digitalisering vorm krijgt en hierover ook in gesprek te gaan met medeoverheden.**

Snel stappen zetten in uitvoering Interbestuurlijke Datastrategie

Op de agenda van het Commissiedebat Digitale Overheid staat de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS). Er ligt een goede strategie die een degelijke basis biedt voor de samenwerking tussen overheidslagen aan interbestuurlijke datavraagstukken. De IBDS besteedt expliciet aandacht aan de inzet van data voor maatschappelijke opgaven van de overheid, en biedt daarnaast een goed strategisch kader voor verantwoord datagebruik en de opbouw van “systeemfuncties” die nodig zijn om datagedreven werken bij de overheid te versterken.

Provincies zijn positief over het interbestuurlijke karakter van deze strategie. Hiermee is de samenwerking tussen Rijk en medeoverheden versterkt. Tegelijkertijd hebben wij nog wel zorgen over de beschikbaarheid van voldoende menskracht bij het Rijk om snel stappen te zetten in de uitvoering van de strategie, op basis van het uitvoeringsplan dat in ontwikkeling is.

- » **De gezamenlijke provincies dringen aan op voldoende uitvoeringskracht bij de departementen om de Interbestuurlijke Datastrategie voortvarend uit te voeren.**

Sluit i-Strategieën van Rijk en medeoverheden beter op elkaar aan

Op de agenda voor het Commissiedebat staat ook de i-Strategie Rijk voor 2021-2025. De tien strategische lijnen in de i-Strategie zijn zeer herkenbaar en ook van toepassing bij provincies. Toch is in de i-Strategie Rijk opvallend weinig aandacht voor samenwerking met medeoverheden (het wordt één keer benoemd in de brief van de Staatssecretaris), en hoe deze i-Strategie zich verhoudt tot de i-Strategie van de medeoverheden. Ook de aansluiting op Rijksniveau met de Nationale Digitaliseringsstrategie (NDS) verdient nog aandacht vanwege de raakvlakken met het beleid van provincies.

Het belang van “één digitale overheid” kan niet worden onderschat. Provincies moeten worden betrokken om de i-Strategieën van de verschillende bestuurslagen in Nederland goed op elkaar te laten aansluiten. Zo versterken wij gezamenlijk de informatiepositie en uitvoeringskracht op het gebied van digitalisering. Ook werken we graag mee aan gezamenlijke Field Labs en samenwerkingsprojecten.

- » **De gezamenlijke provincies roepen de Staatssecretaris Digitalisering op om een goede aansluiting te realiseren tussen de Nationale Digitaliseringsstrategie, de i-Strategie Rijk en de i-Strategieën van de medeoverheden.**

Goede interbestuurlijke samenwerking nodig voor open overheid

Wij zijn blij met de benoeming van de Regeringscommissaris Informatiehuishouding en de benoeming van de voorzitter van het beoogde Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding. Met de invulling van beide sleutelposities versterkt het Rijk de transformatie naar een meer open overheid. Deze ontwikkeling raakt ook provincies: zij brengen momenteel immers hun informatiehuishouding op orde om zich voor te bereiden op de implementatie van de Wet open overheid (Woo). Wij werken hierbij graag goed samen met het Rijk en leveren vanuit die inzet bijvoorbeeld actief een bijdrage aan de interbestuurlijke programmaorganisatie voor het Platform Open Overheidsinformatie.

- » **De gezamenlijke provincies verzoeken de Staatssecretaris Digitalisering om een goede samenwerking tussen Rijk en medeoverheden op het gebied van een meer open overheid te bevorderen.**

Gebruik ruimtelijke opgaven voor inzet nieuwe technologieën

Aandacht voor de risico's en de menselijke maat bij de toepassing van nieuwe digitale technologie, zoals Artificial Intelligence of algoritmen, is van groot belang. De Tweede Kamer vroeg daar de afgelopen jaren terecht aandacht voor. Het is echter van even groot belang om de kansen van AI voor de maatschappij te benutten. De Europese Commissie investeert de komende jaren niet voor niets € 1 miljard per jaar in de ontwikkeling van AI in de EU, via het Horizon Europe Programma en het Digital Europe Programma.

Vanuit de aard van de maatschappelijke opgaven van provincies is toepassing van AI en algoritmen minder risicovol dan bij organisaties die veel (bijzondere) persoonsgegevens verwerken. Sterker nog: vanuit de schaal van de maatschappelijke opgaven biedt AI juist een kans voor provincies en hun inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Als provincies delen wij daarom graag onze ervaringen met kansrijke toepassingen van AI en algoritmen voor maatschappelijke opgaven.

Aansprekende voorbeelden hiervan zijn:

- inzet van drones bij natuurmonitoring en de bestrijding van hennepoeteelt in het buitengebied;
- toepassing van "digitale tweelingen" voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van infrastructuur en de woningbouwopgave;
- data-analyses in samenwerking met ketenpartners om de impact van ondermijnende criminaliteit op bedrijventerreinen en de samenleving aanzienlijk te verkleinen;
- toepassing van satellietdata voor onder andere vegetatiekartering, stimulering van zon op dak, oplossen van de problematiek van asbestdaken, monitoring van bomenkap en "crowd management" van vaartuigen op het water.

Wettelijke beperkingen staan effectieve samenwerking bij dergelijke digitaliseringsvraagstukken soms nog in de weg. Zo kunnen provincies slechts onder strikte voorwaarden samenwerken met het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). Verruiming van de mogelijkheden om het CBS als trusted third party te betrekken bij datavraagstukken zouden provincies verwelkomen, uiteraard met inachtneming van de wettelijke kaders en alleen als sprake is van een gerechtvaardigd belang.

Bij de toepassing van nieuwe digitale technologie besteden provincies zorgvuldig aandacht aan ethische afwegingen. Zo ontwikkelden provincies in 2020 de **Gids Ethiek en Digitale Transformatie**: een handzame en praktische gids die helpt bij de beoordeling van ethische aspecten op het gebied van datagedreven werken. Om het vertrouwen in nieuwe technologie te versterken, werken provincies daarnaast actief mee aan de vorming van een nationaal algoritmeregister.

- » **De gezamenlijke provincies vragen de Staatssecretaris ruimte te bieden om de kansen van nieuwe technologie maximaal te benutten en wettelijke beperkingen die dat verhinderen weg te nemen.**

Betrek provincies bij digitaliseringsvraagstukken en interbestuurlijk overleg

Digitalisering is een noodzakelijke randvoorwaarde om de grote transitie, zoals de energietransitie en de woningbouwopgave, succesvol te kunnen laten verlopen. Interbestuurlijke samenwerking is daarbij een must en daar leveren wij als provincies graag onze bijdrage aan. Wij geven daarvan enkele voorbeelden:

- Wij werken momenteel samen met het Ministerie van BZK en de VNG aan doorontwikkeling van de woningbouwmonitor. Zo ontstaat een eenduidig beeld van plancapaciteit, knelpunten en daadwerkelijke woningbouwproductie in dit voor onze overheden zo belangrijke dossier.
- In 2021 hebben wij in goede samenwerking met VNG, het Ministerie van EZK en het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie een kernset indicatoren voor de energietransitie ontwikkeld.
- Wij hebben actief bijgedragen aan de totstandkoming van een standaard voor een nationaal algoritmeregister en zorgen ervoor dat de gezamenlijke provincies hierop aansluiten.
- Wij realiseren een Informatieknooppunt Cyber Security dat onderdeel uit maakt van het Nationaal Dekkend Stelsel en leveren zo onze bijdrage aan een robuuste interbestuurlijke samenwerking op het gebied van informatieveiligheid.
- » **De gezamenlijke provincies bepleiten een periodiek bestuurlijk overleg van de Staatssecretaris met de drie koepelorganisaties (IPO, VNG en UvW).**